UNELE REFLECȚII PRIVIND NOȚIUNEA „CONTRARĂ LEGII” DIN DISPOZIȚIA art.307 CP RM

Dorin BOTNARENCO
CZU: 347.36 botnarencodorin@gmail.com

În calitate de obiect imaterial al infracțiunilor prevăzute la art.307 Cod penal al Republicii Moldova (CP RM) evoluează hotărârea, sentința, decizia sau încheierea contrară legii (cu precizarea că în ipoteza alin.(2) hotărârea, sentința, decizia sau încheierea contrară legii, trebuie să fie suplimentar și legată și de învinuirea de săvârșire a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave).

Din analiza în sistem a prevederilor Codului penal al Republicii Moldova, se observă că noțiunea „contrară legii” nu se regăsește în aceiași termeni în alte norme. Cu toate acestea, în denominația unor infracțiuni (inclusiv în textele incriminatorii) este utilizat termenul „ilegal” (cum ar fi, în cazul art.308 CP RM „Reținerea sau arestarea ilegală”; art.362 CP RM „Trecerea ilegală a frontierei de stat” etc.). În context, apare întrebarea: există oare vreo diferență conceptuală între noțiunile „contrară legii” și „ilegală” ori, în realitate, sunt noțiuni sinonimice?

Ab initio, menționăm că termenul „contrară legii” nu este definit în vreun act normativ autohton. În lipsa unor exegeze oficiale, considerăm potrivit să apelăm la sensul curent al conceptului. În context, trebuie de remarcat că, în vorbirea uzuală, se pune semnul egalității între noțiunile „ilegal și „contrar legii”. *In concreto,* conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, prin „ilegal” se înțelege „care nu este legal, care nu e în conformitate cu legea, care calcă legea, contrar legii”.

Raționamentul optării de către legislatorul autohton, pentru termenul „contrară legii” se bazează, cel mai probabil, pe terminologia înscrisă în Codul penal-model al Comunității Statelor Independente (CSI) în contextul incriminării faptei prevăzute la art.338. În particular, la alin.(1) art.338 Cod penal - model al CSI este utilizată noțiunea „неправосудный” pentru a caracteriza obiectul imaterial al infracțiunii de adoptare cu bună știință a unei sentințe, hotărâri sau a altui

act judecătoresc contrar legii. Aceeași noțiune s-a regăsit la art.375 alin.(1) CP al Ucrainei „Adoptarea cu bună știință de către judecător (judecători) a unei sentințe, hotărâri, încheieri sau decizii contrare legii” (art.375 CP al Ucrainei a fost recunoscut neconstituțional prin Hotărârea nr. 7-p/2020 din 11 iunie 2020 a Curții Constituționale a Ucrainei) și se regăsește la art. 305 alin. (1) CP al Federației Ruse „Adoptarea cu bună știință a unei sentințe, hotărâri sau a altui act judecătoresc contrară legii”. De altfel, în doctrina de specialitate autohtonă [1, p. 236], în lucrările redactate în limba rusă, termenul „contrar legii” este tradus ca „неправосудный” și nu ca „незаконный”.

Având în vedere incertitudinile pe care le determină noțiunea de „sentință (decizie, hotărâre, încheiere) contrară legii”, în literatura de specialitate ucraineană [2] a fost propusă interpretarea oficială a acesteia, în următorii termeni „actul judecătoresc ilegal sau neîntemeiat’’ *(subl. ne aparține),* emis intenționat sau ca urmare a unei neglijențe penale, care a cauzat sau putea cauza un prejudiciu considerabil drepturilor și intereselor cetățenilor ori statului”. Avem rezerve față de precizia acestei definiții. Fiindcă, din exegeza formulată rezultă un sens mai larg decât cel pe care credem că și l-a dorit legiuitorul să îl atribuie acestei noțiuni; or, nu este clar ce are în vedere autorul prin termenul „act neîntemeiat”.

În legătură cu aceste noțiuni, în doctrina rusă [3, p. 101] s-a arătat că sintagma „contrar legii” (неправосудный) din dispoziția art.305 alin. (1) CP al Federației Ruse este sinonimă cu termenul „ilegal” (незаконный), considerent din care ar fi mult mai potrivit să se opereze în legea penală cu noțiunea „act judecătoresc ilegal”, astfel fiind împiedicată interpretarea extensivă sau restrictivă a acestei noțiuni. În aceeași ordine de idei, se menționează că conceptul „ilegal” este deja utilizat în art.305 alin. (2) CP FR.

Susținem poziția autorului. Într-adevăr, consecvența terminologică facilitează înțelegerea noțiunilor și împiedică aplicarea neuniformă a legii penale. De altfel, potrivit art.54 alin.(1) din Legea nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative: *terminologia utilizată în actul normativ trebuie să fie constantă, uniformă și să corespundă*

celei utilizate în alte acte normative [...] (lit.c)); [...] *aceleaşi noţiuni se exprimă prin aceiaşi termeni* (lit.d); *se evită tautologiile juridice* (lit g)); *se utilizează, pe cât este posibil, noţiuni monosemantice, în conformitate cu terminologia juridică. Dacă un termen este polisemantic, sensul în care este folosit trebuie să decurgă cu claritate din text* (lit.h)).

În altă ordine de idei, precizăm că în sensul art.307 CP RM prin lege se înțelege actul normativ adoptat de Parlament în temeiul normelor constituționale, conform procedurii stabilite de Constituţia Republicii Moldova, de Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr. 797/1996, precum şi de Legea nr.100 din 22.12.2017. La categoria de lege se raportează legile organice, legile ordinare și cele constituționale. Altfel spus, actele normative de rang inferior legii nu caracterizează această noțiune.

Așadar, hotărârea, sentința, decizia sau încheierea este contrară legii (ilegală), atunci când nu corespunde în oricare dintre părți (partea introductivă, motivațională sau dispozitiv) circumstanțelor de fapt ale conflictului juridic (de drept penal, contravențional, civil sau administrativ) supus soluționării judecătorești, fiind exprimat prin aplicarea incorectă de către instanța de judecată a normelor materiale și/sau procesuale.

În literatura de specialitate ucraineană a fost apreciat că hotărârile ilegale sunt adoptate cu încălcarea gravă a normelor materiale sau procesuale și care nu corespund cerințelor legalității și argumentării, iar anularea sau modificarea ulterioară a acestora de către instanțele ierarhic superioare nu este o condiție obligatorie pentru identificarea hotărârii ca fiind emisă contrar legii [4, p.29].

Contrar opiniei exprimate mai sus, în doctrina națională s-a afirmat, pe bună dreptate, că este obligatoriu să existe o confirmare a faptului că hotărârea, sentința, decizia sau încheierea este contrară legii. O astfel de confirmare o reprezintă casarea totală sau parțială a actului procedural corespunzător de către instanța ierarhic superioară. De asemenea, respectiva confirmare juridică se poate exprima în recunoașterea actului procedural corespunzător de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, drept hotărâre prin care au fost

încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale omului. În lipsa oricăreia din aceste confirmări juridice, nu există temeiul aplicării răspunderii în baza alin. (1) art. 307 CP RM [5, p.780].

În altă privință, apreciem că actul judecătoresc contrar legii poate fi determinat doar de încălcarea esențială (gravă) a normelor materiale sau procesuale, care influențează examinarea cauzei în fond. Încălcările neînsemnate (formale), care nu afectează soluționarea cauzei în fond și care nu încalcă drepturile și interesele legitime ale cetățenilor și ale intereselor publice, nu pot determina caracterul contrar legii al unui act judecătoresc. Bunăoară, lipsa semnăturii în actul procedural, lipsa unui proces-verbal în dosar sau alte asemenea încălcări nu pot fi considerate contrare legii în sensul alin.(l) art.307 CP RM. În considerarea dispoziției de la alin.(2) art.14 CP RM, asemenea încălcări pot antrena cel mult răspunderea disciplinară [5, p.779].

Prin urmare, putem conchide că, în sensul art.307 CP RM:

- actul judecătoresc este „contrar legii", dacă nu corespunde circumstanțelor de fapt ale conflictului juridic (de drept penal, contravențional, civil sau administrativ);
- o astfel de discrepanță poate apărea în orice parte a hotărârii judecătorești (partea introductivă, motivațională sau dispozitiv);
- ilegalitatea hotărârii se exprimă prin aplicarea incorectă a normelor de drept material și (sau) procesual;
- numai încălcările esențiale, care influențează examinarea cauzei în fond și care încalcă drepturile și interesele legitime ale cetățenilor ori interesele publice pot fi considerate contrare legii.

Referințe:

1. ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова: Часть особенная: С изменениями и дополнениями на 10 октября 2010 года.* Том 2. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 592 с. ISNB 978-9975-4158-2-8.
2. ВИНОГРАДОВА, Л.Є. *Юридична відповідальність суддів загальних судів України*: Дисс. канд. юрид. наук: 12.00.10/Одесса: Одеська національна юридична академія, 2004.
3. ИВАНОВ, А.О. К вопросу об объективных признаках вынесения заведомо неправосудного судебного акта. В: *Вестник Омского юридического института*, 2011, № 1 (14), сс.99-102.

4. ЛЕМЕШКО, А., ОВЧАРЕНКО, Е. Привлечение судей к уголовной ответственности за вынесение заведомо неправосудных решений в Украине: проблемные аспекты. В: *Закон и жизнь*, 2010, №11, сс.24-34.
5. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială.* Volumul II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p. ISBN 978-9975-53-470-3.